

- גם אם ננקוט דלא כרב גידל – כי דם שנפסל ע"י מעשה, דהיינו הלנה, אין נחשבת זריקתו להוציא מידי מעילה, ואינו דומה לפסול מחשבה גרידא.
- א. מרש"י ורבנו גרשום משמע שהמעילה בלן – מדרבנן, משום קנס על שהלינו. ואולם אין הדבר ברור.
- ב. בחזון איש (עמ' 354 סק"ג) נקט שפסול 'שלא לשמה' דומה להלנה, ונחשב פסול שע"י מעשה. ואין הדבר מוסכם.

דפים ו – ז

- ז. בשר או אימורים או דם שיצאו מהעזרה לפני זריקת הדם – מה דין הקרבן לענין מעילה?
- בשר קדשי קדשים או אימורי קדשים קלים שיצאו מן העזרה לפני זריקת דמים, ואח"כ נזרק הדם על המזבח; לדברי רבי אליעזר אין הזריקה מועלת ליוצא, הלכך בקדשי קדשים לא יצא הבשר-היוצא מידי מעילה, ובקדשים קלים לא באו האימורים לידי מעילה, אלא דינם כקודם זריקה. רבי עקיבא אומר: זריקה מועלת ליוצא להוציא או להביא לידי מעילה.
- א. הלכה כרבי עקיבא.
- ב. מבואר ברש"י שאין הבדל אם חזר הבשר או האימורים פנימה לפני הזריקה, אם לא חזר. ואולם בזבחים (פ"ט-ז) הסיק רב פפא שאימורי קדשים קלים שיצאו מן העזרה – הועילה הזריקה עליהם. וכתב הרש"ש שלדברי רבינא בר שילא שם אין חילוק בדבר, ונקט לעיקר כמותו. ואולם הרמב"ם פסק כרב פפא. (ע"ע: תוס' זבחים כו; אור שמח – פרה ב, א; מש"ח ויקרא ה, ט; חזון איש זבחים ו, ב; בית ישי קטז).
- ג. בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה (בתוך ירושלים), קיימא לן (עפ"י סוגית זבחים) שאין נפסל ביוצא. ומסתבר אפילו כשהיה בחוץ בשעת זריקה. וכן מפורש בראב"ד. וגם בדעת הרמב"ם אפשר לבאר כן (לקוטי הלכות).
- יצאו האימורים מן העזרה לאחר זריקת הדם – ע' להלן.
- ד. יש מי שציידד שגם לשיטת הרמב"ם שבכל הפסולים אין מעילה מדאורייתא אלא מדרבנן – ביוצא מועלים מדאורייתא, לפי שהוא פסול הנובע מהיותו קדשי קדשים ולא פקע דין קודש ממנו, שאם היה נפקע לא היה נפסל ביוצא (עפ"י אחיעזר ח"ב מב, ה).
- אמר רבי יוחנן: לא אמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא אלא כשיצא מקצת מן הקרבן, שמתוך שמועלת הזריקה על הנשאר – מועלת ליוצא, אבל יצא כולו – אין זריקה מועלת. ורב אסי הקשה על כך (לפי הגרסה שלפנינו וכ"ג רש"י. והתוס' הביאו גרסה אחרת ולפיה אינו חולק על ריו"ח. וע"ע תוס' זבחים יב. ד"ה ה"מ) לפי דברי חבריו בגולה, שאפילו יצא כולו מועילה הזריקה [והקשו על קושית רב אסי מדברי עצמו].
- א. הלכה כרבי יוחנן. ונראה מדברי הרמב"ם שזה אמור רק לענין הוצאה מידי מעילה, אבל להתמיר, להביא אימורי קדשים קלים לידי מעילה – גם בשיצא כולו זריקה מועלת (תוס' יום טוב). ובזבח תודה צידד שכיון שבשר קק"ל אינו נפסל ביציאתו מן העזרה, לעולם אינו נחשב כ'יצא כולו'.
- ב. בתוס' כאן משמע שיצא מקצת מן הבשר דוקא, וכן דקדקו בשפת-אמת ובזבח-תודה מלשון הרמב"ם. ואולם בתוס' במנחות משמע אפילו לא נשאר בפנים אלא האימורין (וע"ע חזו"א מנחות לב, לט; אור שמח מעילה ג, א).

ג. הרש"ש (להלן י.) צדד (בדעת התוס' שם) שלא אמר ר' יוחנן אלא לענין פגול נותר וטמא, אבל לענין מעילה אין חילוק בין יצא מקצתו לכולו, ועכ"פ כן דעת רבא. ואין כן סוגיין דעלמא. (וע' אחיעזר ח"ב מב, ה שיישב קושית הרש"ש שם).

ד. שירי מנחות שיצאו כולם, בספר אור שמח (מעילה ג, ט) חידש שמועילה להם הקטרת הקומץ כדין יצאו מקצתם.

יצא הדם, אעפ"י שחזר וזרקו – אין הזריקה מועלת אפילו לר' עקיבא; בקדשי קדשים מועלים בקרבן, ובקדשים קלים אין בהם מעילה. כן אמר רב פפא, ותניא כוותיה.

למאן דאמר 'היתר זריקה שנינו', מדובר כאן שיצא הדם קודם שנראה לזריקה, ולמ"ד 'היתר שחיטה' – קודם שנראה לקבלה, כלומר לפני גמר השחיטה. אבל לאחר מכן, כבר יצא הבשר מידי מעילה (עפ"י תוס').

דף ז

ת. האם מחשבת פיגול מועילה על האבוד והשרוף; על האלל; על הדם הנשפך?

ממסקנת הסוגיא עולה שהמחשב מחשבת פיגול על אכילת בשר שכבר נאבד ונשרף – מחשבתו אינה מועילה, אבל אם בשעה שחישב עדיין לא נאבד – מועילה מחשבתו.

מבואר בתוס' שאפילו היה עומד להאבד או להשרף בשעה שחישב, כגון שהוא בפי כלב או בפי כבשן, מחשבתו מועילה. ובדעת רש"י יש לצדד בזה.

וכן המחשב על אכילת האלל (= גיד הצואר) חוץ לזמנו – אין חייבים עליו משום פיגול לפי שאינו עשוי לאכילה, הגם שהוא נאכל בשעת הדחק. והוא הדין במחשב על הנשפכים.

פרשו התוס': שמחשב על הדם שנשפך מן הכלי, לזרקו חוץ לזמנו, אעפ"י שאפשר לאספו ולזרקו – אין בו מחשבת פיגול. אבל אם חישב באחת מן העבודות על שפיכת השיריים חוץ לזמנו – ודאי פיגול הוא. ואם חישב בשעת שפיכת שיריים – ודאי לא פיגול, כמו שאמרו בגמרא בזבחים.

ורש"י כתב שני פירושים ב'חישב לנשפכין' כלפי שפיכת שיריים. (וע' במפרשים). וב'פירוש קדמון' פירש שחשב על הדם הנשפך מצואר הבהמה לרצפה.

ט. א. המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות – מהן לענין מעילה?

ב. הפריש שני אשמות / חטאות לאחריות ושחטם וקדם והעלה על המזבח אימורים של אחד מהם קודם זריקה – מה דינם?

א. המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות – מועלים בשתיהן. שחטן, והרי דמן מונח בכוסות – מועלין בשתיהן.

יש לעיין למ"ד התר זריקה שנינו.

נזרק עתה דמה של אחת מהן, כשם שהוא מוציא את בשרה מידי מעילה, כך הוא מוציא בשר חברתה (אעפ"י שהוא 'מותר' ופסול להקרבה, וכן אסור באכילה. ע' רמב"ם מעילה ג; חדושי רא"ל ח"ב סד). כן אמר רבי עקיבא.

לדברי רבי יוחנן ורבי אלעזר, לא פטר בשר חברתה ממעילה אלא כאשר שחט שתיהן כאחת, אבל בזה אחר זה – לא פטרה זריקה של זו את בשר חברתה ממעילה. ריש לקיש רצה לומר שאין חילוק בדבר, אך משמע שלבסוף הודה לדברי רבי יוחנן.

א. התוס' צדדו ש'בת אחת' לאו דוקא אלא כל שלא הקדים זריקת האחת לקבלת דם חברתה, זהו 'בת אחת' (וע' חו"א זבחים יט, מזו מח; שפת אמת).

ב. לענין חיוב פיגול נותר וטמא, נראה שאין זריקת האחת מועילה לחברתה (עפ"י חו"א זבחים יט, מח ועוד).

דינים נוספים – להלן י-יא.

ב. אף על פי שאמר עולא, אימורי קדשים קלים שהעלם לפני זריקת דם לא ירדו, נעשו לחמו של מזבח (אם זרק הדם לבסוף. עפ"י רש"י רבנו גרשום; כסף משנה פסוה"מ ג, יב. וכן נקט מדנפשיה בספר זכר יצחק ג. ויש סוברים אפילו נשפך הדם ולא נזרק על המזבח – לא ירדו. ע' שו"ת אחיעזר ח"ב כו, ב; חו"א זבחים יט, כ מח), אעפ"כ המפריש שני אשמות לאחריות (וכל שכן חטאות. רש"י ותוס') ושחט את שניהם והעלה אימורי אחד מהם – אין זריקת חברו מועילה לו, וירדו. ואעפ"י ששחט שניהם בבת אחת – אין זריקת האחד מרצה לחברו.

י. א. כיצד דין מעילה בקדשי קדשים ובקדשים קלים, לפני זריקת הדם ולאחריה? ומה הדין כלפי חיוב פיגול נותר וטמא?

ב. האם ולענין מה זריקה מועלת ליוצא?

א. קדשי קדשים (עולה, חטאת, אשם, שלמי-ציבור) – יש בהם מעילה עד שיזרוק דמם על המזבח [או עד שנראה הדם לזריקה, או עד גמר שחיטה, כדלעיל ה]. משנזרק הדם והותר הבשר לכהנים, בחטאת באשם ובשלמים – יצא הבשר מידי מעילה, שאינו בכלל קדשי ה'. אבל האימורים המיועדים למזבח – יש בהם מעילה. והוא הדין לבשר העולה – שהרי אין לו התר לבני אדם.

קדשים קלים (שלמי יחיד, פסח וכו') – אין מועלים בהם עד לאחר זריקה, שאז הוברר חלק גבוה וחל דין מעילה על האימורים (כל חלב לה' – לרבות אימורי קדשים קלים למעילה. להלן טו. ועוד).

א. קודם זריקת הדם אין באימורים מעילה אפילו העלם על המזבח, ואעפ"י דקיימא לן לא ירדו – אין בהם מעילה, שעדיין אינם בכלל קדשי ה' עד שיזרוק הדם (זבחים פה).

ב. נראה שגם הסוברים 'התר שחיטה' / זריקה שנינו', מודים לענין קדשים קלים שאין האימורים באים לידי מעילה עד שיזרוק הדם, ונראו לעלות על המזבח (קין אורה).

ג. לאחר זריקת הדם, יש מעילה דאורייתא באימורים גם אם ייפסלו מעתה, כגון שיצאו או נטמאו (חדושי הגרז"ר בנגיס ח"ב נח, ח. וכן דייק באבי עזרי (מעילה ה, יד) מלשון הרמב"ם. וע' להלן י. לענין בשר שנטמא שהנהגה ממנו פטור. ובתוס' שם פרשו לפי הגרסה שלפנינו [ובצ"ק הגיה] בנטמא לאחר זריקה. וצ"ע).

ד. איסור הנאה מקדשים קלים קודם זריקת הדם; מרש"י (מנחות ד) משמע לכאור' שהוא איסור דרבנן, ויש אומרים שאסור מן התורה (ערש"י פסחים כז: תוס' להלן יב: סד"ה חלב; נדרים י; נויר כד: כריתות כג: תמורה ג. שטמ"ק מנחות שם; כס"מ מעילה ב, יא בשם הרא"ש; שער המלך חמץ ג, יא; משיב דבר ח"ב סו; קרן אורה להלן יב: חו"ב ר"ה כח), אם משום איסור כל יחל דברו, אם מטעם אחר. ויש מקום לומר לפי' שאימורי קדשים קלים שלא הותרו בזריקה, מלבד דין מעילה נשאר עליהם איסור 'בל יחל' (ע' בזה בשו"ת שבט הלוי ח"ג יג וח"ו פט וח"ח קלה, ב).

בשפת אמת (יב.) צדד לחדש שיש מעילה הרבנן בקדשים קלים קודם זריקה. ואין משמע כן בתוס' שם.

חיובי פיגול נותר וטמא חלים על הבשר ועל האימורים משנזרק הדם ולא קודם לכן, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים.

ב. כאמור לדברי רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא כלפי דין מעילה, להוציא בשר קדשי קדשים מידי מעילה, וכן להביא אימורי קדשים קלים לידי מעילה, וכן כלפי חלות חיוב פיגול נותר וטמא. ודוקא אם יצא מקצתו ולא כולו.

א. דין זה נכון בין לענין מעילה (ע"ע לעיל) ובין לענין חיוב פיגול נותר וטמא. וכן לענין דם שיצא – אין זריקתו מועלת כלום כנ"ל (ל"ה, עפ"י תוס' במנחות יב).

ב. התוס' כתבו שאין זריקה מועלת אלא לפסול יוצא ולא לשאר פסולים, ואולם מדברי הרמב"ם (מעילה ג, ט) מבואר שמשוה טמא ליוצא (וע' אחיעזר ח"ב מא; חזון איש קמא כו, ג; לקוטי הלכות מנחות יב).

ואולם אין זריקה זו מרצה להכשיר הבשר באכילה.

א. לענין הקטרת אימורים שיצאו ונזרק עליהם הדם; הרמב"ם (פסוה"מ א) כתב שאם החזירן מקטירים אותם. והראב"ד השיגו. ופרש התו"ט טעמו של הרמב"ם, שזה שאסרו הזבח באכילה – חומרה בעלמא שמחמירים לענין אכילת אדם, אבל להקטיר לגבוה אין מחמירים שהרי לא הזכיר התלמוד אלא אכילה (וע"ע לקוטי הלכות זבחים).
ונראה [אף להראב"ד] הועילה הזריקה ליוצא, שאם עלה על המזבח – לא ירד (עפ"י חו"א זבחים יט, מח).

ב. לענין דין שריפה ליוצא; מחלוקת רש"י ותוס' (לפי הגרסאות השונות), האם מועלת הזריקה לכך שאינו נשרף לאלתר אלא טעון עיבור צורה, או שמא היוצא נשרף מיד כמו קודם הזריקה.

פרק שני; דף ח

יא. חטאת העוף – מתי מועלין בה? מתי נפסלת במגע טבול-יום, מחוסר-כפורים ובלניה? מתי חייבים עליה משום פיגול נותר וטמא?

חטאת העוף מועלים בה משהוקדשה קדושת פה, עד שהוזה דמה על המזבח והותר בשרה לאכילת כהנים. ולמאן דאמר מיצוי מעכב – עד שמוצה דמה. ונחלקו בשאלה זו, האם מיצוי מעכב אם לאו, רב הונא ורב אדא בר אהבה בדעת רב. וכן נחלקו בכך תנאים אליבא דרבי ישמעאל.

א. נחלקו הפוסקים להלכה; הסמ"ג והראב"ד (ריש קנים) פסקו כרב הונא שמיצוי אינו מעכב – שכן יוצא גם מדברי מרב פפא בזבחים, והוא בתרא. ואילו הרמב"ם (מעה"ק ז, ו) פסק שמיצוי מעכב כרב אדא, שכן היא פשטות המשנה 'שמלקן ומיצה דמן חוץ למקומו...'. ואולם משמע מלשון הרמב"ם (מעילה ב, ו) שמשעת הזאה כבר אין מועלים בה (וע' אבן האול מעה"ק שם). ושמא כוונתו שגם מיצה (עפ"י לקוטי הלכות).